

GELD

Pieter van Erven Dorens

Het laatste nieuws over zaken die de portemonnee raken. Tips en ideeën? Mail naar geld@dft.nl

Nederlandse belegger niet zo duurzaam

LONDEN Nederlanders hebben de mond vol van duurzaamheid, maar als het om de eigen centjes gaat, dan staan zekerheid en vermogensgroei voorop. Nederlandse particuliere beleggers vinden duurzaamheid zelfs veel minder belangrijk dan beleggers elders in Europa. Dat blijkt uit onderzoek van financiële reus Schroders onder 25.000 beleggers in 32 landen. Maar 47% van de Nederlandse beleggers vindt het belangrijk dat beleggingsfondsen rekening houden met duurzame factoren, zoals klimaat, natuur en arbeidsomstandigheden. In de onderzochte landen scoort alleen Japan lager (37%). Het Europese gemiddelde is 58%. „De uitkomst lijkt haaks te staan op het internationale imago van Nederland als koploper in duurzaam beleggen”, constateert Schroders.

Voor 30% van de Nederlandse beleggers speelt duurzaamheid bij beleggingen geen enkele rol. Het Europese gemiddelde is 21%. Duurzaamheid scoort bij Nederlandse beleggers ook niet hoog als leidend beleggingscriterium, namelijk 7e van de acht criteria.

Vorst, hitte en regen spelen wijnoogst parten. FOTO: ANP

Kater voor wijnboer na nachtvorst en hittegolf

Nederlandse druivenoogst kleiner dan in recordjaar 2018

door Gert van Harskamp

AMSTERDAM Wijnboeren wereldwijd hebben dit jaar fors minder wijn geproduceerd dan vorig jaar. Slecht weer heeft de oogst geen goed gedaan. Hoewel de exacte cijfers over de Nederlandse wijnoogst nog niet binnen zijn, is al wel duidelijk dat die ook hier lager ligt.

De Internationale Organisatie voor Wijn (OIV) verwacht dat er in totaal zo'n 263 miljoen hectoliter wijn wordt geproduceerd. Dat is 10% minder dan in 2018.

In de twee grootste wijnproducerende landen van Europa, Frankrijk en Italië, ligt de wijnproductie dit jaar 15% lager. In Spanje kelderde die bijna een kwart. Ook in Argentinië (-10%) en Chili (-7%) werd beduidend minder geproduceerd. De Verenigde Staten wist het productieverlies met 1% nog beperkt te houden.

De Europese wijnboeren kampten dit jaar met een relatief koud voorjaar, waardoor de knoppen van de wijnranken aangetast werden. Daarnaast moet aangekend dat 2018 een uitzonderlijk goed jaar was met een productie van zo'n 15% meer dan gemiddeld in de grote wijnlanden.

Nederlandse wijn

„Bij de productiecijfers dit jaar is het heel belangrijk rekening te houden met 2018”, zegt Simon Crone, voorzitter van de Vereniging Nederlandse Wijn Producenten (VNW). „In Nederland hebben we vorig jaar zelfs een absoluut record geboekt.”

Nederlandse wijnboeren produceerden vorig jaar 1,25 miljoen flessen wijn, terwijl de productie gemiddeld op

ongeveer een miljoen flessen ligt. „In november komen we met de definitieve resultaten, maar de verwachting is dat we dit jaar op 1 miljoen plus zitten”, aldus Crone. „Dus eigenlijk heel gemiddeld.”

Dat neemt niet weg dat sommige Nederlandse wijnboeren last hadden van de weersomstandigheden. Crone: „Sommige hadden last van de nachtvorst in april. Er zijn er die last hebben gehad van zonnbrand, vanwege de 40 graden deze zomer. Daarnaast hebben sommige wijnboewers last gehad van de regen in september en oktober.”

Wijnboewers die zich een voor de druif en er zijn een paar wijngaarden die daarvoor een groot deel van de oogst hebben kunnen ver-

Door te sproeien ontstaat er een ijslaagje om de knop en daarbinnen blijft het warm. De hitte van afgelopen zomer is problematischer. „In Zuid-Europa wordt het natuurlijk ook wel eens 40 graden, maar onze druivenrassen kunnen daar minder

Volume zegt niets over kwaliteit, dat weten we pas volgend jaar

makkelijk tegen”, legt Crone uit.

Regen

Vooral de regen is funest voor de druif en er zijn een paar wijngaarden die daarvoor een groot deel van de oogst hebben kunnen ver-

nietigen. „Water gaat via de wortels naar de druif”, legt Crone uit. „Daar vermengt het water zich met de suiker en de aroma's, waardoor de regen de smaak aantast. Daarnaast zorgt het water voor een zachte schil en komen er gemakkelijk schimmels op de druif.”

De VNWV-voorman voegt eraan toe dat ondanks de lagere oogst nog niets gezegd kan worden over de kwaliteit van de druif. „Of het een goed of slecht wijjaar is, kunnen we in de loop van volgend jaar pas zeggen. Het blijft werken met een natuurproduct, dus je hebt niet overal altijd invloed op.”

VIJF VRAGEN OVER SHELLS

door Edwin van der Schoot

AMSTERDAM Olie- en gasbedrijf Shell boekte veel meer winst dan voorzien. Toch straffen beleggers de Olie's af op de beurs. Zij vrezen dat de bijl in het royale beloningsbeleid van aandeelhouders gaat.

1 Waren de cijfers dan zo slecht?

Nee, die waren juist opvallend goed. „A big beat”, noemden analisten van UBS de 22% hogere dan verwachte winst. Vooral de pompstations, de raffinaderijen en de inkomsten uit de handel in vloeibaar gas waren heel erg sterk.

2 Hoe reageerden beleggers? Die zetten het aandeel 3,4% lager op €26,04.

3 Wat is dan het probleem?

De nettoschuld van Shell blijft steken op een astronomische \$57,4 miljard. Daarmee is Shell een paar miljard dollar minder gevorderd dan bedoeld met het aflossen van de schuldenberg, een erfenis van de overname van BG Group in 2016 die uiteindelijk \$52 miljard kostte. Daarnaast hintte topman Ben van Beurden erop dat zijn bedrijf minder eigen aandelen gaat inkopen dan aanvankelijk beloofd. Hij

maakt zich zorgen over verslechterende macro-economische omstandigheden.

4 Waarom is dat relevant?

Shell is de grootste betaaler van dividend wereldwijd. Ook beloofde Shell zijn na de overname van BG Group verwaterde aandeelhouders dat het voor minimaal \$25 miljard aan eigen stukken terug zou kopen tussen 2018 en 2020. En tussen 2021 en 2025 wil Shell zelfs \$125 miljard aan aandeelhouders gaan teruggeven via dividend en aandeleninkoop. Beleggers worden nerveus wanneer dit soort doelen onzekerder worden.

Duitse professor: kort geding om opkoop obligaties

'Beleid ECB vormt groot financieel risico'

door Martin Visser

AMSTERDAM Vandaag begint de Europese Centrale Bank (ECB) weer met het opkopen van staatsobligaties. Duitse critici willen dat hun Bundesbank daar niet aan mee doet. Ze hebben een kort geding aangespannen. „Dit is een enorm risico, ook voor de Bundesbank.”

De zaak loopt bij het Bundesverfassungsgericht, het Duitse Constitutionele Hof in Karlsruhe. Initiatiefnemer Markus Kerber, een vooraanstaande Duitse econoom, is faliekant tegen dit opkoopprogramma, zegt hij tegenover deze krant.

In september maakte vertrekkend president Mario Draghi van de ECB bekend dat maandelijks voor €20 miljard aan obligaties zal worden gekocht. De nationale centrale banken, zoals de Bundesbank en De Nederlandsche Bank, voeren dit uit. Kerber wil dit voorkomen.

Wat is uw belangrijkste bezwaar tegen de herstart van het opkoopprogramma?

„Ik ben van mening dat het niet toegestaan is dat de Bundesbank deelneemt aan monetair beleid dat onverenigbaar is met het Europees verdrag. Artikel 123 zegt dat het verboden is om lidstaten monetair te financieren. Inmiddels staat er al voor €2600 miljard aan obligaties op de balans van het eurosysteem. Dat is een enorm risico. Zelfs als maar een klein deel niet wordt terugbetaald, dan hebben centrale banken een groot probleem.”

In het kort

- Hoogleraar Markus Kerber begint kort geding bij Constitutioneel Hof in Karlsruhe.
- Hij wil voorkomen dat Bundesbank obligaties moet opkopen.
- Kerber stelt dat centrale banken zoals Bundesbank en DNB financieel risico lopen door dit ECB-beleid.
- Meer rechtszaken tegen Europees beleid zullen volgen.

Het Duitse Constitutionele Hof in Karlsruhe.
FOTO AFP

Hoe groot is dat risico?

„Dat is groter dan alleen de obligaties die de Bundesbank zelf opkoopt. Als een zwakkere centrale bank

'Duitse rechter is steeds heel kritisch'

niet in staat is zich te herkapitaliseren als er verliezen worden geleden, dan zijn de andere nationale centrale banken verplicht dat verlies te compenseren. Ook de Bundesbank heeft dus een vermogensprobleem als een klein deel van de uitstaande obligaties niet wordt afbetaald.”

Voelt u zich gesterkt door de kritiek van oud-centrale bankiers als Nout Wellink en Otmar Issing?

„Sterker nog, mijn besluit om dit kort geding aan te spannen is voornamelijk geïnspireerd door hun memorandum. Zij stellen precies het tegenovergestelde als

Mario Draghi zegt. Er is geen enkele relatie tussen het opkopen van obligaties en het berekenen van de inflatiedoelstelling. De inflatie moet richting de 2%, maar we zijn daar ver vandaan. Hoe kunnen we nou doorgaan met monetair beleid dat zo inefficiënt is? De oud-centrale bankiers wijzen erop dat je ongewenste effecten kunt krijgen. Als je zo goedkoop geld in de economie blijft pompen creëer je zombiebancs en zombiebedrijven.”

Kunt u nog voorkomen dat de Bundesbank begint met opkopen.

„De tijd is heel krap. Ik verwacht ook niet dat het Bundesverfassungsgericht een order geeft op 1 novem-

ber. Zo'n uitspraak duurt altijd een tijd. Maar het kan niet maanden wachten. Daarom heb ik een kort geding ingediend. Toen we in juni 2017 ook om zo'n oordeel vroegen, zei de rechter dat hij geen kort geding kon accepteren. De uitspraak in een kort geding vervangt namelijk het finale oordeel in de lopende zaak. Maar heeft de ECB alweer €1000 miljard meer opgekocht dan toen. Het gevaar voor het eurosysteem is dus inmiddels veel groter.”

Dit is niet bepaald de eerste zaak bij het Duitse Hof tegen Europees beleid.

„Nee. Er zijn al zes rechtszaken gestart en ik was bij alle betrokken. Er was een zaak tegen de steun aan Griekenland, tegen de twee noodfondsen, tegen de bankenunie. De rechtszaak over het vorige opkoopprogramma loopt nog. Er zullen zeker nog meer rechtszaken gaan volgen. De Europese machinerie produceert nu eenmaal steeds een aanleiding voor nieuwe zaken, zoals tegen het nieuwe eurozonebudget en de Europese garantie voor spaarders.”

Tot nu toe heeft het Duitse Hof nog geen enkele keer Europees beleid gestopt.

„Dat klopt. Maar de rechters zijn wel heel kritisch. Tot nog toe zegt het Hof steeds 'ja' maar stelt het wel beperkende voorwaarden.”

FINANSCOOP

Nog Bigger Tech

En weer haalden beleggers opgelucht adem na de resultaten van grote techbedrijven deze week. Zowel Apple als Google als Facebook blijft gewoon groeien alsof er niemand last heeft van een inzakkende wereldmarkt of onder vuur ligt vanuit de politiek. Apples ceo Tim Cook moest weliswaar opbiechten dat zijn bedrijf wat minder iPhones had verkocht, maar kon daar tegenover fors meer inkomsten uit 'wearables' als slimmer horloges en diensten zoals Apple music tegenoverstellen. En dan moet Apple TV Plus - dat binnenkort van start gaat - nog beginnen, verlekende beleggers zich na die bemoedigende cijfers.

Ook bij Facebook is het feest nog niet afgelopen. Ondanks dat de hele wereld boos lijkt op het bedrijf vanwege privacy-scandalen en nep-nieuwscampagnes, is de gebruiker het delen van foto's, berichtjes en algemene onzin via Facebook en Instagram nog niet beu. Het aantal actieve gebruikers steeg, en dat gold nog sterker voor de adverteerder. Die gaf per gebruiker afgelopen kwartaal bijna een vijfde meer uit dan een jaar eerder.

Ook Google zag adverteerders zo'n 20% meer uitgeven, al maakte het tegelijkertijd ook flink hogere kosten. Daardoor kon de winst iets minder hard stijgen dan beleggers hadden gedacht.

Groei kan zich tegen techbedrijven keren

Conclusie kan dan ook zijn dat onze honger naar alles wat via internet tot ons komt, voorlopig niet is gebuist. Maar te denken geeft het schijnbare gemak waarmee al die advertentiedollars als vanzelf bij die paar grote spelers terecht komen ook. Digitale groei heeft er namelijk niet per se toe geleid dat schepen vol geld automatisch komen binnenvaren. Dat kunnen telcombedrijven je vertellen. Ondanks een niet aflatende groei in de vraag naar datacapaciteit, kampen de aanbieders van datatransport met dalende omzetten, terwijl ze steeds meer moeten investeren in hun netwerken.

Het verschil: onder telefoonaanbieder heerst felle concurrentie, terwijl de grote sociale netwerkbedrijven een zodanige machtspositie heeft dat een adverteerder weinig te kiezen valt.

Die macht, met bijvoorbeeld Facebook, dat tevens eigenaar is van Instagram en WhatsApp en Google dat YouTube bezit, leidt in Washington niet voor niets tot suggesties dat grote techbedrijven wellicht beter opgeknippt zouden kunnen worden. Ook Apple begeeft zich met zijn koers naar toenemend aantal diensten, meer en meer in activiteiten waar gevaar is voor misbruik van markt-macht.

Misschien juichen beleggers dan ook te vroeg. Dat Big Tech ook onder mindere omstandigheden kan groeien tot Nog Bigger Tech, zou zo ook wel eens tegen ze kunnen gaan werken.

Wouter van Bergen

WONEN

Starters iets hoopvoller

AMSTERDAM Starters en doorstromers kijken met iets meer vertrouwen naar de ontwikkelingen in de woningmarkt, meldt de Vereniging Eigen Huis in zijn Marktindicator. Die kwam in september uit op een waarde van 103, een punt hoger dan een maand eerder. Het vertrouwen werd gevoerd door de daling van de hypotheekrentes. Nog altijd vindt meer dan de helft van de starters en een derde van de doorstromers de tijd nu

niet gunstig om een huis te kopen. Daarbij gaat deze groep ervan uit dat de situatie de komende twaalf maanden niet zal verbeteren, vooral door nog verder oplopende huizenprijzen.

BESPAREN

Liever bezuinigen op kleding dan de kroeg

UTRECHT De meeste Nederlanders bezuinigen als het nodig is, maar zij willen niet een rondje in de kroeg of een verjaardagsfeest overslaan. Zestigplussers zijn wel bereid om een verjaardagscadeau met korting te kopen, blijkt uit een onderzoek van SNS. Vrijwel iedereen die wil besparen, doet dat vooral op boodschappen en kleding. Millennials slaan desnodig ook een bezoek aan de kapper over. Jongeren tot 24 jaar kiezen ervoor om niet naar een etentje met vrienden te gaan.